

El Negro en ek

Frank Westerman. Uit Nederlands vertaal deur Daniel Hugo. Pretoria: Protea Boekhuis, 2017. 239 pp. ISBN 978-1-4853-0753-2.

DOI 10.17159/2309-9070/vl.v.56i1.6307

Frank Westerman se *El Negro en Ek* kan gelees word as 'n reisverhaal, speurverhaal en outobiografie. Reeds in die proloog word die drama verhoog deur die uiteinde van die soektog na die herkoms van 'n onbekende, opgestopte Afrikaan, bekend as "El Negro" uit te beeld. DNA-toetse in 'n kliniese laboratorium vorm 'n spannende kontras met die persoonlike toon van die daaropvolgende eerste hoofstuk. Tydens 'n rylooptog as 'n jong man in Spanje, het Westerman in 'n museum in die dorpie Banyoles, 'n ontmoeting wat 'n lewenslange indruk op hom laat:

Anderkant 'n klimwand met mensape en die skelet van 'n gorilla verander ons vrolikheid in 'n huiwerige rilling. Daar staan hy: die opgestopte neger van Banyoles. Spies in die

regterhand, skild in die linkerhand. Waaksaam en effens gebukkend met opgetrekte skouers. Halfkaal, met net 'n raffia-hoofotoisel en 'n harige, oranje gekleurde lendedoekie [...]. Hy staan in 'n glaskas, in die middel van die vloer. Op sy voetstuk is 'n plaatjie vasgeskroef: BOESMAN UIT DIE KALAHARI. (17)

El negro en ek vertel die verhaal van sy soektog na die oorsprong van die man wat opgestop vertoon word en die omswerwinge van beide "El Negro" se oorskot en Westerman self.

Die vertaling behou 'n Nederlandse karakter deur, byvoorbeeld, minder algemene woorde soos "etmaal" en "weids" te gebruik in plaas van kontemporêre Afrikaanse eweknieë. Die effek hiervan is nie noodwendig steurend nie, die vervreemdende woorde vestig juis telkens die Suid-Afrikaanse leser se aandag daarop dat die boek vanuit die ervaringsveld van 'n Europeër geskryf is. Die vertaling behou die klank van Westerman se stem, wat gepas is vir 'n werk waarin die verteller sy identiteit en perspektief telkens ontleed en bevraagteken.

Die "Ek" in *El Negro en ek* dui nie bloot aan dat die skrywer 'n verbintenis met die opgestopte man voel nie, maar ook dat die boek oor homself gaan. Dit kan gelees word as 'n soort dubbele biografie, waarin die skrywer die spore van sy eie bewuswording en identiteitsvorming naloop in die skryf van 'n "postume biografie" (94) van 'n naamlose man. Die relaas van sy omswerwinge as student,

navorsers, besproeiingsdeskundige en later joernalis en skrywer, doen aan by 'n verskeidenheid haltes. Die leser is nooit seker watter wêrelddeel in die volgende afdeling van die boek sal verskyn nie. Westerman se gedetailleerde beskrywings van ruimtes so verskillend soos die agterkamers van museums en die berghange van Peru skep deurgaans 'n besondere atmosfeer. Die vertelling bied 'n verrassende toer deur lande so uiteenlopend soos Jamaika, Sierra Leone, Peru, Spanje en Suid-Afrika. Deur 'n groot verskeidenheid voormalige koloniale gebiede in te sluit, slaag hy daarin om verskeie kwessies, soos rassisme, met bykomende diepte en verskeidenheid uit te beeld. Myns insiens is dit een van die boek se sterk punte.

Die persoonlike aspek van hierdie soektog oorheers en die verteller bied dikwels sy indrukke aan as die van 'n weetgierige buitestander. Saam met vrae oor die naamlose slagoffer se identiteit, stel hy deurgaans vrae oor sy eie voornemens, optrede, reaksies en aktiwiteite—veral binne sy beroepswêreld. Die toon waarmee hy na ontwikkelingswerk, waaraan hy self 'n deel van sy lewe gewy het, verwys as “goedbedoelde getjommel” (95) herinner aan Paul Theroux se gevolgtrekking aan die einde van sy reisverhaal deur Afrika, *Dark Star Safari* (Houghton, 2002).

Nie net die naamlose “El Negro” nie, maar ook die verhale van ander slagoffers word ingesluit, soos die verteller toenemend bewus word van die omvang van sulke vergrype. Aan die einde van die boek sluit Westerman

'n “Verantwoording” in waarin hy ook verskeie werke met soortgelyke temas soos die verhaal van Sarah Baartman lys waarmee die leser hierdie werk sou kon vergelyk. Hy noem ook die enkele werke wat “El Negro” self as onderwerp neem, soos Caitlin Davies se *The Return of El Negro* (Penguin, 2003).

Wat populêre wetenskaps-geskiedskrywing wat die gedaante van 'n speurtog aanneem betref, was dit vir my interessant om *El Negro en ek* te lees kort ná Stephen Greenblatt se *The Swerve. How the Renaissance began* (Random House, 2011), wat die impak en geskiedenis van 'n enkele antieke gedig naloop—sowel as die soektog na 'n verlore dokument. Adam Cruise se *King Solomon and the Showman. The Search for Africa's Lost City* (Tafelberg, 2016) bied een moontlikheid vir 'n vergelyking wat boeke betref waarin 'n persoonlike reis, spruitend uit 'n jongmens se fassinatie, deel vorm van 'n speurtog deur die koloniale tydperk in Suider-Afrika. Vanuit 'n vergelykende oogpunt is dit ook interessant om hierdie boek te lees teen die agtergrond van boeke wat die leefwêreld en werkswyses van natuurwetenskaplike navorsers, avonturiers, handelaars, versamelaars en reisigers—veral gedurende die koloniale tydperk—vanuit 'n hedendagse invalshoek op 'n aanskoulike wyse aanbied. Andrea Wulff se *The Invention of Nature* (Alfred A. Knopf, 2015), oor Alexander von Humboldt, beskryf byvoorbeeld in fyn besonderhede hoe Humboldt en sy tydgenote hulle botaniese vondse opgeteken, beskryf, verpak en vervoer het. Boeke soos dié

van Westerman dra daartoe by om die
aandag te vestig op die wyses waarop die
mens en menslike oorskot binne hierdie
mileu betrag en behandel is.

Doret Jordaan

doretjordan@gmail.com

Universiteit Stellenbosch

Stellenbosch